

 <https://orcid.org/0000-0001-8694-5934>

Stanisława Trebunia-Staszal

 <https://orcid.org/0000-0001-5498-4621>

Katarzyna Maniak

Wprowadzenie

Niniejszy numer czasopisma „Prace Etnograficzne” został przygotowany z okazji jubileuszu 50-lecia Podyplomowego Studium Muzeologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, działającego obecnie przy Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej. Obchody obejmowały cykl comiesięcznych wykładów seminaryjnych, w czasie których osoby związane ze Studium prezentowały swoje zainteresowania badawcze¹. Rocznicą uruchomienia jednostki skłoniła nas również do usystematyzowania wiedzy na temat jej historii, a także refleksji nad dydaktyką akademicką w zakresie profesji muzealniczki i muzealnika.

Jan Święch zarysowuje niezbędne tło, przedstawia początki Studium i jego dalszy rozwój. Zwraca uwagę na założenia programowe i cele dydaktyczne, a także kadrę angażowaną do ich realizacji. Przedmiotem artykułu Stanisławy Trebunii-Staszal jest kształcenie w zakresie muzealnictwa etnograficznego w ramach programów studiów etnograficznych na Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1960–1990. Rozwiązania wprowadzane w ramach konkretnej oferty edukacyjnej stają się punktem wyjścia do refleksji na temat efektywnego połączenia teorii z praktyką oraz wysnucia propozycji ponaduniwersyteckiej platformy ukierunkowanej na wymianę doświadczeń w zakresie szeroko pojmowanej działalności muzealnej.

Aktualny numer „Prac Etnograficznych” wpisuje się więc w ważny obszar studiów nad muzeami, poświęcony relacjom instytucji muzeum z akademią (m.in. A. Pindera et al. 2022; „Zbiór Wiadomości do Antropologii Muzealnej” 2023, t. 10), przede wszystkim poprzez kontynuację dyskusji nad modelem rozwijania kompetencji zawodowych muzealniczek i muzealników. Ponadto Joanna Ślaga tworzy swoistą wizytówkę placówki funkcjonującej na pograniczu obu instytucjonalnych przestrzeni – Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego, które organizuje

¹ Referaty wygłosili przedstawicielki i przedstawiciele ośrodków akademickich i placówek muzealnych, w tym osoby, które ukończyły Studium: Janusz Barański, Monika Golonka-Czajkowska, Katarzyna Maniak, Marcin Szewczyk, Stanisława Trebunia-Staszal, Joanna Ślaga, Jan Święch, Irena Walat.

opisywaną przez Autorkę działalność wokół historii nauki i dziedzictwa akademickiego.

W jubileuszowym numerze znajdują się również artykuły poświęcone praktykom muzealizacji dziedzictwa. Janusz Barański podejmuje refleksję nad procesem muzealizacji, dostrzegając, że jego aspekty – które określa „rysem muzealizacyjnym” – są również obecne w praktykowaniu niematerialnego dziedzictwa kulturowego w obrębie lokalnych i regionalnych wspólnot. W tym kontekście omawia działania mające charakter oddolny i wernakularny, jak np. przeglądy kultury regionalnej czy festyny folklorystyczne. Autor zwraca również uwagę na potencjał tkwiący w performowaniu spuścizny kulturowej, który wiąże się z „reaktywacją”, „ożywieniem” jej wybranych form. Ewa Baniowska-Kopacz przygląda się dziedzictwu Nowej Huty, którą charakteryzuje poprzez koncepcję neoregionu, odnoszącą się do obszaru o przerwanej ciągłości kulturowej. Rozważania dotyczące dziedzictwa w rejonach doświadczonych zakłóceniem jego transmisji stają się punktem odniesienia dla analiz działalności wystawienniczej nowohuckich muzeów, m.in. formuły „muzeum rozproszonego”.

Część związaną z problematyką muzealną i muzealniczą zamykają teksty absolwentów i absolwentek naszego PSM. Irena Walat przybliży historię i współczesną działalność Kantorówki Ośrodka Dokumentacji i Historii Regionu Muzeum Tadeusza Kantora. Następnie wraz z Krzysztofem Ciechanowskim, Małgorzatą Dubasiewicz oraz Karoliną Skalską dzielą się opisem cyklicznych spotkań. Wspólnie przedstawiają inicjatywę Seminariów Muzealnych w Wielopolu Skrzyńskim, realizowaną od 2021 roku w Kantorówce. W tej części publikujemy również wybrane fragmenty podziękowań otrzymanych od osób uczestniczących w kursach i spotkaniach Studium oraz dokumentację fotograficzną wybranych momentów z jego historii. Poprzez te teksty chcemy podkreślić, że dyskusje na temat kształcenia nie powinny ograniczać się do jego zinstytucjonalizowanej formy, ale winny uwzględniać również sieci wymiany i wsparcia zawiązywane oddolnie.

*

W numerze jubileuszowym prezentujemy też blok artykułów dotyczących różnych zagadnień, obszarów badawczych i społeczno-kulturowych kontekstów. Łączy je wspólny rdzeń – materiał etnograficzny oparty na badaniach terenowych oraz prowadzona refleksja antropologiczna. Przedmiotem artykułu Joanny Mroczkowskiej jest pamięć o przedwojennych polsko-żydowskich relacjach, analizowana przez pryzmat praktyk jedzeniowych, a także jej wpływ na postrzeganie współczesnych realiów życia przez lokalną społeczność jednej z podlaskich miejscowości. Tematem artykułu Marcina Brockiego jest oddolna instytucja pomocowa Zunde raMambo w Zimbabwie oraz czynniki wpływające na współczesne, nieefektywne próby jej reaktywacji podejmowane przez administrację państwową. Adam Pomieciński analizuje polityki językowe w Senegalii dotyczące języka kolonizatorów: francuskiego, języków rodzimych, lokalnych, a także tych, które

zyskują na znaczeniu (tj. chiński i rosyjski). Autor odnosi transformacje krajobrazu lingwistycznego m.in. do procesów dekolonizacji, zmieniających się wizji tożsamości czy też geopolitycznej walki o wpływ. Marcin Ogrodnik omawia motywacje par jednopłciowych skłaniające je do zawarcia ślubu humanistycznego, zwracając uwagę m.in. na znaczenia heteronormatywnych wzorców w ceremonialnym uspołecznianiu relacji.

*

Wyrażamy wdzięczność wobec wszystkich osób, które współtworzyły Podyplomowe Studium Muzeologiczne działające na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Mamy nadzieję, że inicjatywa kształcenia w zakresie muzealnictwa będzie kontynuowana.

Bibliografia

- Pindera A., Słaboń N., Saciuk-Gąsowska A. (red.)
2022 *O naukowości muzeum*, Łódź.
„Zbiór Wiadomości do Antropologii Muzealnej”
2023, nr 10, <https://zwam.ptl.info.pl/?p=639> (dostęp: 10.01.2024).